

26.1.2023

Lainsäädäntöneuvos Maarit Huotari
Erityisasiantuntija Kaj Välimäki

Lausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 132/2022 vp)

Hallituksen esitys on pääosin valmisteltu valtiovarainministeriössä. Tunnusten käsittelysäännöksiin ehdotettavat muutokset yleisiin tietosuojasäädöksiin eli lakiehdotukset 2. ja 3. on valmisteltu oikeusministeriössä.

Valtiovarainministeriö viittaa tässä yhteydessä hallituksen esityksessä esitettyyn, sekä erilliseen hallintovaliokunnalle toimitettavaan diaesitykseen hallituksen esityksen päälinjoista. Valtiovarainministeriö tuo kuitenkin tässä asiantuntijalausunnossa valiokunnan tietoon sellaisia pienempiä puutteita tai muutostarpeita lakiehdotuksiin, jotka ovat nousseet esiin hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

VTJ-lakiin ehdotetun 9 a §:n 3 momentin muutostarve

Hallituksen esitys sisältää ehdotuksen uudeksi 9 a §:ksi VTJ-lakiin. Säännöksellä määriteltäisiin ehdotetulle etärekisteröintimenettelylle ehdot, joiden täyttyessä henkilön tiedot voitaisiin tässä menettelyssä tallettaa väestötietojärjestelmään. Ehdotettu 9 a §:n 3 momentti sääntelisi etärekisteröintimenettelyssä käytettävälle matkustusasiakirjalle asetettavia vaatimuksia.

Säännösehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 132/2022 vp, s.100) tuodaan esiin tarve rajata etärekisteröintimenettelyssä käytettävät matkustusasiakirjat niihin, jotka hyväksytään maahantuloa varten. Ulkoministeriö ylläpitää luetteloa näistä maahan tuloon hyväksytyistä matkustusasiakirjoista ulkomaalaislain 14 §:n 1 momentin perusteella. Ulkomaalaislain säännöksen mukaan ulkomaalaisella on maahan saapuessaan ja maassa oleskellessaan oltava Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksessä N:o [1105/2011/EU](#) säädetyin matkustusasiakirjaluettelon tarkoittama matkustusasiakirja. Saman säännöksen mukaan matkustusasiakirjaluetteloon sisältyvän matkustusasiakirjan tulee lisäksi olla Suomen tunnustama.

Ehdotetusta 9 a §:n 3 momentista puuttuu sen säännöskohtaisista perusteluista huolimatta nimenomainen säännös, joka rajaisi etärekisteröintimenettelyssä käytettävän matkustusasiakirjan niihin matkustusasiakirjoihin, jotka hyväksytään

Suomeen saapumiseen oikeuttaviksi. Tällä rajauksella on menettelyn ja väestötietojärjestelmään talletettavien tietojen luotettavuuden kannalta merkitystä, sillä maahantuloon kelpaamattomina voidaan pitää matkustusasiakirjoja, joiden myöntöprosessi ei ole luotettava. Tämän vuoksi valtiovarainministeriö ehdottaa säännöstä täydennettäväksi siten, että rajaus ilmenisi selkeästi laista. Koska kyseinen ehto rajaisi etärekisteröintimenettelyssä käytettäviä asiakirjoja, vaikuttaisi se myös rekisteröintiä suunnittelevan henkilön oikeuksiin. Tämän vuoksi ehdon olisi valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan ilmeistä laista.

9 a §:n 3 momentin muutosehdotus

Etärekisteröintimenettelyssä käytettävän matkustusasiakirjan on perustuttava kansainvälisen siviili-ilmailujärjestö ICAO:n asiakirjassa Doc 9303 vahvistettuihin eritelmiin ja turvallisuutta koskeviin vähimmäisvaatimuksiin **sekä oikeutettava maahan saapumiseen ulkomaalaislain 14 §:n 1 momentin mukaisesti**. Matkustusasiakirjan tekniseen osaan talletettujen tietojen aitous ja eheys on varmistettava käyttäen voimassa olevaa ja täydellistä varmenneketjua. Digi- ja väestötietoviraston on ylläpidettävä luetteloa etärekisteröintimenettelyssä hyväksyttävistä matkustusasiakirjoista.

VTJ-lakiin ehdotetun 9 d §:n muutostarve

Ehdotetun 9 d §:n tarkoituksena olisi ohjata väestötietojärjestelmään ehdotettujen uusien tunnistuksen ja yksilöinnin tapaa sekä tietojen lähdettä kuvaavien tietojen lisäämis- ja muuttamismenettelyitä. Nimenomaista laintasoista sääntelyä tietojen päivittämisestä tarvitaan tilanteisiin, joissa tiedon ajantasaisuudella olisi olennaista merkitystä rekisteröidylle ja hänen oikeuksilleen ja joissa tiedon päivittämiselle on asetettava lisäedellytyksiä.

Ehdotettu 9 d §:n 1 momentti sääntelisi tunnistamisen ja yksilöinnin tapaa kuvaavan tiedon muuttamista ja lisäämistä. Tiedon avulla varmistettaisiin esimerkiksi, onko ulkomaalaisen henkilöllisyydestä varmistuttu tietojen väestötietojärjestelmään rekisteröintiä varten tehdyn henkilökohtaisen käynnin yhteydessä. Esimerkiksi ulkomaalainen henkilö, jonka henkilöllisyydestä ei ole varmistuttu henkilökohtaisen käynnin perusteella kasvokkain ei välttämättä olisi oikeutettu asioimaan kaikissa niissä palveluissa, joissa kasvokkain tunnistettu voisi asioida. Koska tieto kasvokkain tunnistamisesta voitaisiin tallettaa väestötietojärjestelmään vain, kun VTJ-lain 9 §:n edellytykset täyttyvät, olisi tästä olennaisesta vaikutuksesta henkilön oikeuksiin säädettävä laissa kattavasti siten, että säännös kattaisi kaikki henkilöt, joihin vaikutus kohdistuisi.

Hallituksen esityksen antamisen jälkeen on käynyt ilmi, että ehdotus VTJ-lain 9 d §:n 1 momentiksi ei huomioi kaikkia tilanteita, joissa tiedon lisäämisellä ja muuttamisella olisi olennaista merkitystä rekisteröidylle tai hänen oikeuksilleen. Myös muiden ulkomaalaisten kuin etärekisteröityneiden olisi voitava saada tunnistuksen tai yksilöinnin tapaa kuvaava tieto muutetuksi tai lisätyksi tilanteissa, joissa hänen henkilöllisyydestään varmistutaan henkilökohtaisen käynnin perusteella kasvokkain ja hän täyttää VTJ-lain 9 §:n edellytykset. Myös ulkomaalaiset, joiden henkilöllisyydestä ei voida varmistua heti henkilökohtaisen käynnin yhteydessä, tulisi voida saada tunnistuksen tai yksilöinnin tapaa kuvaava tieto muutetuksi tai lisätyksi. Digi- ja väestötietovirasto voi joutua selvittämään henkilön henkilöllisyyttä esimerkiksi VTJ-lain 19 §:n 3 momentin soveltamistilanteissa tarkemmin ja pyytää henkilöä toimittamaan erikseen lisäselvitystä. Tällöin henkilöllisyydestä ei pystytä varmistumaan henkilökohtaisen käynnin yhteydessä. Näiden seikkojen vuoksi valtiovaraministeriö ehdottaa VTJ-lain 9 d §:n 1 momenttia tarkennettavaksi.

9 d §:n 1 momentin muutosehdotus

Tiedot väestötietojärjestelmään tallettavan viranomaisen on muutettava tai lisättävä henkilön tunnistamisen tai yksilöinnin tapaa kuvaava tieto väestötietojärjestelmään, kun ulkomaan kansalaisen henkilöllisyydestä on ensimmäisen kerran varmistuttu 9, 22 tai 22 a §:ssä tarkoitetulla tavalla henkilökohtaisen käynnin yhteydessä **perusteella.** Etärekisteröintiä koskeva merkintä muutetaan kuitenkin vain, jos ja 9 §:ssä säädetyt edellytykset henkilön tietojen tallettamisesta väestötietojärjestelmään täyttyvät.

Tunnistamisen ja yksilöinnin tapaa kuvaavan tiedon päivitystilanteita olisi muissakin kuin säännösehdotuksen kattamissa tilanteissa. Koska näihin muihin päivitystilanteisiin ei liittyisi vastaavaa 9 §:n edellytysten täyttämiskaavaa, voitaisiin tieto lisätä tai muuttaa tavanomaisen tietojen täsmällisyysvaatimuksen ja rekisteröidyn tietojen oikaisu-oikeuden perusteella ilman erityistä säännöstä.

Hallituksen esityksessä ehdotettu 9 d §:n 2 momentti sääntelisi henkilön nimi-, syntymäaika-, sukupuoli- ja kansalaisuustietojen lähdettä kuvaavan tiedon muuttamista ja lisäämistä. Hallituksen esityksen antamisen jälkeen on käynyt ilmi, että ehdotus ei huomioi kaikkia tilanteita, joissa tietojen lähdettä kuvaava tieto voitaisiin lisätä tai muuttaa väestötietojärjestelmään. Tietojen lähdettä kuvaavalla tiedolla ei olisi myöskään tunnistuksen ja yksilöinnin tapatiedon kaltaisia olennaisia ja suoria vaikutuksia rekisteröityyn tai hänen oikeuksiinsa ja se voitaisiin lisätä tai muuttaa tavanomaisen tietojen täsmällisyysvaatimuksen ja

rekisteröidyn tietojen oikaisuoikeuden perusteella ilman erityistä säännöstä. Valtiovarainministeriö ehdottaa tämän vuoksi, että VTJ-lain 9 d §:n 2 momentiksi ehdotettu säännös poistettaisiin.

9 d §:n 2 momentin muutosehdotus

~~Tiedot väestötietojärjestelmään tallettavan viranomaisen on muutettava tai lisättävä henkilön nimi-, syntymäaika-, sukupuoli- ja kansalaisuustietojen lähdeä kuvaava tieto väestötietojärjestelmään, kun ulkomaan kansalainen on ensimmäisen kerran esittänyt voimassa olevan matkustusasiakirjan tai 19 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun selvityksen 9, 22 tai 22 a §:ssä tarkoitetulla tavalla.~~

VTJ-lain 12 §:n 3 momenttiin ehdotetun muutoksen tarkennustarve

Eduskunnan käsiteltävänä on sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteltu hallituksen esitys laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 189/2022 vp), josta sosiaali- ja terveysvaliokunta on 19.1.2023 antanut mietintönsä StVM 42/2022 vp. HE 189/2022 vp:ssä ehdotetaan säädettäväksi laki sukupuolen vahvistamisesta, jolla kumottaisiin laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta. Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä on ehdotettu muutosta myös henkilötunnuksen korjaamista ja muuttamista sääntelevään 12 §:n 3 momenttiin. Muutettavaksi ehdotetussa 12 §:n 3 momentissa on viitattu nykyiseen transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annettuun lakiin 563/2002 ja käytetty nykyisen lain mukaista käsitettä. Pykälän ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2027. Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota tarpeeseen huomioida esityksen HE 189/2022 vp eteneminen ja siitä johtuvat tarkistustarpeet esimerkiksi seuraavasti:

12 §:n 3 momentin muutosehdotus

Väestötietojärjestelmään talletettu henkilötunnus muutetaan lisäksi hakemuksesta, jos henkilö on ~~transseksuaalin~~ sukupuolen vahvistamisesta annetun lain (563/2002) (/) mukaisesti vahvistettu ~~vastakkaiseen~~ **toiseen** sukupuoleen kuuluvaksi tai jos tieto henkilön väestötietojärjestelmään talletetusta sukupuolesta on korjattu. Uuden henkilötunnuksen yksilönumero annetaan tässä momentissa tarkoitetuissa tapauksissa naiselle parillisena ja miehelle parittomana. Asianosaisen on haettava henkilötunnuksen muuttamista kirjallisesti Digi- ja väestötietovirastolta.

VTJ-lain 40 §:ään ehdotettu muutos

VTJ-lain 40 §:n johdantokappaletta on ehdotettu muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin vanhentunut transseksuaali –termi. Tämä muutosehdotus on kuitenkin jo huomioitu sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen mietinnössä StVM 42/2022 vp esityksen HE 189/2022 vp käsittelyn yhteydessä. Tämän vuoksi valtiovarainministeriö esittää sen poistamista 1. lakiehdotuksesta tämän esityksen käsittelyn yhteydessä.

40 §:n muutosehdotus

40 §

Sukupuolen vahvistamista koskevan tiedon luovuttamisen rajoitukset

~~Väestötietojärjestelmään talletettu henkilön sukupuolen vahvistamista koskeva tieto sekä tieto hänellä välittömästi ennen sukupuolen vahvistamista olleesta entisestä henkilötunnuksesta ja mahdollisesta entisestä etunimestä voidaan luovuttaa vain:~~

1) sellaiselle viranomaiselle, jonka oikeus näiden tietojen käsittelyyn perustuu lain tai sen nojalla säädetyn tai määrätyn kyseisen henkilön oikeutta tai velvollisuutta koskevan tehtävän, toimenpiteen tai toimeksiannon hoitamiseen; sekä

2) muulle yksilöidyssä asiassa tietoja pyytävälle henkilölle, yritykselle tai yhteisölle, joka välttämättä tarvitsee tiedot kyseisen henkilön yksilöintiä taikka hänen henkilö- ja perheoikeudellisen asemansa tai toimintakelpoisuutensa selvittämistä varten.

Lakiehdotuksen 1. voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen muutostarve

Lakiehdotuksen 1. voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 3 momentiksi ehdotetaan VTJ-lain 11 a §:ssä tarkoitetun yksilöintitunnuksen käyttöön otosta johtuvaa siirtymäsäännöstä. Siirtymäsäännöksen mukaan VTJ-lain 11 a §:ssä tarkoitettu yksilöintitunnus annettaisiin lain voimaantullessa kaikille henkilöille, joiden tiedot on talletettu väestötietojärjestelmään ennen VTJ-lain muutoksen voimaantuloa. Säännösehdoitus on hieman epätarkka, sillä yksilöintitunnus on tarkoitus antaa henkilöille, joiden tiedot ovat väestötietojärjestelmässä kyseisen lainmuutoksen voimaan tullessa. Valtiovarainministeriö ehdottaa siirtymäsäännöksen tarkentamista seuraavasti

Lakiehdotuksen 1. voimaantulo- ja siirtymäsäännöksen 3 momentin
muutosehdotus

Tämän lain 11 a §:ssä tarkoitettu yksilöintitunnus annetaan tämän lain voimaan tullessa henkilölle, jonka tiedot **ovat talletettuina** ~~on talletettu~~ väestötietojärjestelmään ~~ennen~~ tämän lain **voimaan tullessa voimaantuloa**.